

Stéphanie des Hortsová

Cartierova

PAN

TE

Ř

*Neuvěřitelný příběh
Jeanne Toussaintové,
šperkařky králů*

E

Stéphanie des Hortsová
CARTIEROVA PANTERŮICE

Stéphanie des Hortsová

**CARTIEROVA
PANTEŘICE**

*Podivuhodný příběh Jeanne Toussaintové,
šperkařky králů*

Přeložila

Helena Obručová

Copyright © 2010 Editions Jean-Claude Lattès
Translation © Helena Obručová, 2014
Czech edition © Metafora, 2015

All rights reserved

ISBN 978-80-7359-794-8 (PDF)

OBSAH

1. Hotel Majestic	11
2. Belgie	23
3. Můj husárek	31
4. Rodinná rada	40
5. Moje sestra	47
6. Belle Époque a svět kurtizán	53
7. Mluví o tom celá Paříž	62
8. Můj letec	70
9. Válka	75
10. Smrt	84
11. Můj stvořitel	94
12. Rue de la Paix 13	106
13. Rodinná rada	117
14. Rozchod	127
15. Svatba	135
16. Šílená léta a galantní Indie	140
17. Jachty a další věci	150
18. Válka	161
19. Odpor	169
20. Hotel Majestic	176
21. Smrt	184
22. Stažené rolety	191
23. Osvobození	195
24. Dragonfly	206
25. Padesátá léta	211

26. Panteřice	216
27. Rodinná rada	227
28. Můj manžel	237
29. Smrt	246
30. Rue de la Paix 13	253
Slovníček	262
Děkuji...	266

Mé matce

Co jste zač, vy, jež dáváte vůni diamantům?

– kněžna Bibesco k Jeanne Toussaintové, 1948

1

HOTEL MAJESTIC

Jdi, nebo chcípni,
to byla moje zásada...

Paříž 1941

Kdo jsem? Pták v kleci, třpytivý, jistě vzácný, nebo to aspoň tvrdili muži, které jsem milovala a kteří si mě nikdy nevzali. Kde jsou dnes, když je tolik potřebuji? Ať mě přijdou vytrhnout z drápů gestapa, ať mě nenechávají opuštěnou v téhle tmavé místnosti čelit sobě samé a vzpomínkám na nepříliš dobrotivé časy. Kdo pro mě přijde? Kdo se odváží bránit mé jméno, kdo mi navrátí ztracenou čest? Kdo? Louisi, Pierre, kde jste? Neopouštějte mě! Nejsem tak silná, jak bych si přála dávat najevo. Prosím vás... Co zbude z mé hrdosti? Pět řad postříbřených perel v orientálním stylu. Slzy bohů... A ta brož, co mi ukradli. Lazurit, korál, safír, růže na platině, pták v kleci... Ano, dobře jsem se jim vysmívala. Skopčáci, špinavá rasa!

Vpadli do butiků dnes brzy ráno. Zrovna jsme otevřeli, ale ateliér byl už dvě hodiny v plném provozu. Doplňky, přívěsky a další ozdoby; výrobci mají plné ruce práce. Dnešní době vládne bestiář. Cizokrajní ptáci, kohouti a slunéčka sedmitečná vzbuzují nadšení, nabízejí lehkost v těchto temných hodinách, jimiž procházíme. Objednávky jsou jen vzácné, pořizujeme zásoby. Němci

mají vkus, ano, přiznávám, peníze také a já mám v úmyslu je přimět utrácet!

Upíjím svou třetí kávu, nechutnou směsku, a přemýšlím, že jsem možná měla zůstat v Ciboure. „Vztekle křičet je k ničemu, Jeanne,“ řekl mi Louis před svou emigrací do New Yorku. „Nic proti nim nezmůžeme a pak, okolnosti moc nepřejí koketnosti, prozatím zůstaňme ve svobodné zóně, počkejme.“ Louis, tak moudrý, tak daleko... Gestapo právě vsadilo jedenáct členů firmy do vězení, jedenáct členů, mezi nimi i Luciena Lachassagneho, mého oblíbeného kreslíře, a Georgese Rémyho, krále prstenů. Smutná epocha, které vládnu zvířata! Ano, nejspíš jsem měla zůstat v Ciboure...

Dva černé vozy s předním náhonem zastaví za strašlivého kvílení pneumatik před domem číslo třináct. Dvířka prásknou, vojáci vyrazí z aut, jejich boty tlučou zemi. Zvědaví kolemjdoucí čekají, koho zabásnou tentokrát. A on, Werner Best... Ještě neznám jeho jméno, ale již brzy ho poznám. Vtrhne do prvního salonu, rozeznávám tvrdé zvuky, hrdelní, příkré. „*Schnell, vernünftig, still.*“ Nemluví německy. Nenávidím Němce. Best si nechá jediným prudkým pohybem otevřít výkladní skříň. Skvěle, můj přítelíčku, teď vím, co tu děláš, přišel sis pro mě. Nemám strach. Ještě ne. Jeden z vojáků vriská: „Toussaintová! Najděte Toussaintovou.“ Finette, mladá prodavačka, se třese po celém těle, koktá, oni ji uhodí, až padne na zem. Prasáci! Jak jen vás nenávidím!

„Židovka!“ řve voják. „Toussaintová je Židovka!“

„Slečna je Belgičanka, pochází z Flander,“ škytá Finette.

„Toussaintová, kde je Toussaintová?“ vriská ten chlap, jako by ji neslyšel, a fackuje to ubohé dítě.

„Tady, pane,“ ozvala jsem se, scházejíc po schodech z tepaného železa. „Přestaňte ji týrat, prosím, neschovávám se a jsem připravená vám odpovědět na vaše dotazy.“

* * *

Vždy jsem si dávala nanejvýš záležet na svých *entrées*, na tom, jak vstupuji „na scénu“, a tak to i zůstane, aspoň pro historii firmy Cartier. Pevně stojím na posledním schodě, třesoucí se rukou svírám křišťálovou kouli na zábradlí, rozhodnutá postavit se čelem muži, který je zřejmě toho všeho velitelem. Werneru Bestovi. Jsem panterice. Cartierova panterice. Ve svých bezmála pětapadesáti letech už nemusím nikomu nic dokazovat a taky už nemám co ztratit, hlavně ne svoji důstojnost. Ano, pane Beste, hlavně ne svoji důstojnost!

„Výborně tedy, *madame*, jste rozumná,“ praví ten děsivý člověk. „Tuším, že si budeme rozumět. Pojdme se projít na naše velitelství. Hotel Majestic, znáte?“

„Třída Kléber, jestli se nemýlím...“

„Seberte ji!“

Ani jediný pohled na mé zaměstnance. Riskovala bych, že si v něm přečtou mou nejistotu. Silná, zůstat silná. Pořád. Kvůli legendě, památce, kvůli té osobnosti, kterou jsem ukovávala rok po roce. Žena z bronzu. Železná žena. Krunýř si vynucuje respekt, chlad je má hradba, emoce mě děsí. Držet se, ať to stojí, co stojí, držet hlavu vzpřímenou a ovládat svůj strach. Zarazit paniku. Žádné slzy ani nářky, postupovat přímo vpřed jako vždy.

Na rue de la Paix se srotil dav. Není to kvůli tomu, aby spatřili Eduarda VII. nebo mahárádžu z Kapurthaly, jak vcházejí ke Cartierovi. Vůbec ne; tady jde o zatčení. Mé zatčení. Vojáci mě bez skrupulí hodí do jednoho vozu. Motor naskočí a my s pekelným otřásáním jedeme do kopce podél Champs-Élysées. Pod ostřížím dohledem dorazím do sídla vojenské německé vlády. Je to zlověstné místo. Třetí říše úraduje. Nacistické vlajky se vzdouvají nad každým oknem, stěny pokrývají svastiky a je tu jen jedna šperkařka, aby v tom viděla symbol stylu *art*

deco. Klapání bot, cvakání samopalů, napjaté paže a hitlerovské pozdravy. *Heil!* Srdce mi zběsile buší, vězni přišli o svou hrdost a jedna matka, která žádá, aby jí navrátili jejího syna, dostane pažbou přes nos jako jednoznačnou odpověď. Můj Bože, proč jsi nás opustil?

Odvedou mě do téhle tmavé cely, kde už nekonečnou dobu chřadnu. Nic k pití, žádné cigarety, jen čekání a nejistota příštího okamžiku. Sténání v dálce a náhle ohlušující rachot. Hluk blížících se kroků a pak zase mizících v dálce, tlumené zvuky, krátké klapání, skoro jako by se minulost chystala znovu vytrysknout a stále ta slova, nicotné úryvky: „*Schnell, vernünftig, still!*“ Ne, nedovolím jim, aby na mě zapůsobili. Vzpomínky, co jsou to vzpomínky? Kousky života sloužící ke stvoření ženy nebo jejímu zničení. Ale ještě nenadešel čas, dveře se otevrou a vpustí dovnitř pár odhodlaných mužů. Vojáků. Šéfů. Trýznitelů. Němců. Znovu podzemní chodby tohoto hotelu duchů, křik, exploze a potom nejisté ticho zakalené klapotem bot na navoskovaných parketách.

Uvedou mě do kanceláře obložené dřevem, která je cítit staromódním parfémem. Jedním z té dovršené epochy, v níž se tak dobře žilo. Werner Best je tady, obklopen dvěma strážci a jedním pomocníkem z tábora. Pokyne mi, ať se posadím. Jeho nohsledi ho oslovují *Obergruppenführere*. Z jejich řeči vyrozumím, že je šéfem policie. Měla bych to považovat za čest? Je mladší než já. Má tvrdě tesaný obličej, černé obočí a tmavé oči. Vydržím opěťovat jeho pohled beze zloby, nenávisti či opovržení, jen s lehkým znuděním. Víím, že tu nejsem náhodou. A co kdyby šlo jen o špatný vtíp? Ale *Obergruppenführer* Best nemá smysl pro humor.

„Kdo jste?“

„Jmenuji se Jeanne Toussaintová.“

„Celé jméno.“

„Jeanne Rosine Toussaintová.“

„Židovka?“

„Ne, Belgičanka a Lotrinčanka.“

„To bude třeba dokázat. Bydliště, datum a místo narození. Pokračujte.“

„Narodila jsem se 13. ledna 1887 v Charleroi Vlámce Marii-Louise Elegeerové a Edouardu Viktoru Toussaintovi, rodákovi z Hauvette u Domrém. Bydlím v domě číslo jedna na náměstí Iény, v šestnáctém pařížském městském obvodu. Mám dvě národnosti: francouzskou a belgickou. Pracuji pro společnost Cartier v rue de la Paix třináct. Jsem vedoucí předního klenotnictví.“

Můj hlas odletí, jako by byl ode mě zcela oddělen. Je pevný a zároveň chraptivý. Mám tuto jistotu, která nepřestávala během tolika let narůstat, tento nárok je mým vyznáním – to a umění zadusit emoce za každou cenu. Šéf policie na mě dělá dojem, jenže strach je silnější. A samozřejmě to není moje první bitva. Mladý strážný stojící hned za Bestem na mě divně zírá. Je mrtvolně bledý, drží se rukama samopalu, řekli byste, že se právě osobně setkal se smrtí. Jsem opravdu tak ohromující? Moje osobnost je tak působivá, že je z toho malý strážce vyveden z míry? Ve válce si nemůžete vyměnit role. Poměr sil také ne. A je to stráž, kdo drží zbraň. Ale proč ten naléhavý pohled?

Werner Best se chystá pokračovat ve výslechu, ale přeruší ho prudké bušení na dveře. Ohlašuje generála německých okupačních sil, Otto von Stülpnagela. Tento muž mi není neznámý, je to zákazník od Cartiera. André Denet se stará o jeho objednávky. Proдали jsme mu úžasné hodiny. Obdélníkový model s onyxovou základnou a skříňkou ze zaobleného křišťálu. O každém z našich pravidelných návštěvníků máme k dispozici pečlivě sestavený záznam o tom, jakou funkci zastává, co se mu

líbí, co už si vybral, o jeho „přítelkyních“ a všechny ty ostatní maličkosti, které dělají rozdíl mezi fasetovaným růžovým turmalínem a žlutým diamantem. Víím, co je v zápisu každého nacistického pohlavára. Generála von Stülpnagela vrchní velení pověřilo dobrovolným svádním, operací, která ale ani zdaleka nefunguje. „*Opuštěný lide, důvěřuj německému vojákoví.*“ Jak dodat důvěru lidu pod útlakem, když nejde o nic jiného než jak si ho podrobit každý den o trochu víc podporováním udavačství a dalších nízkostí. Masakry, rychlé popravy, bezpráví, odvety na nevinných rukojmích. V dobře informovaném prostředí se šeptá, že Otto von Stülpnagel začíná vážně pochybovat o oprávněnosti Führerovy politiky, a kdyby v sázce nebylo bezpečí jeho rodiny, která zůstala v Berlíně, už by dávno odstoupil z funkce.

„Dozvěděl jsem se, že jste v našich zdech uvítali paní Toussaintovou. Moje přítomnost je vám nepřijemná, *Obergruppenführere?*“ zeptal se generál a posadil se, aniž by počkal na odpověď.

„Prosím,“ zahučel Best a tváří se mu mihl sotva znatelný úšklebek.

Pak se mi upřeně zahleděl do očí. Žralok, připadá mi jako žralok a navzdory letnímu horku se otřesu. Nevím, že mi říkají panteřice, a tak si tedy nechám pro sebe, že umím rozdávat škrábance. Konečně se dostáváme k tomu hlavnímu. Policejní šéf drží v rukou jednu z mých kreací, brož nazvanou *Ptáček v kleci*, němého slavíka za mřížemi zlatého vězení, šperk zdobící výkladní skříně rue de la Paix, moje malá účast na odboji.

„Co je tohle?“ zasykne Werner Best a s povýšeným gestem hodí šperk na psací stůl.

„Lazurit, korál, safír, růže na platině a žluté zlato na klec,“ odpovídám a přitom brož seberu.

Hladím ji palcem a ukazováčkem. Jak jemné je korálové tělíčko ptáčka, jak se třpytí jeho očko ze safírového

kabošonu, a to skoro neviditelné zasazení. Louis by byl na mě pyšný...

„Pěkná práce, pane důstojníku, to vám potvrzují, velmi pěkná práce. Možná by bylo pro vás jednodušší, kdybyste se stavil v obchodě, dala bych vám to... zabalit.“

„Nedělejte si ze mě blázný, *madame*,“ přerušil mě Best, jehož zloba roste. „Raději mi vysvětlíte, proč je tenhle pták v kleci vystaven v osmi výkladních skříních na rue de la Paix. Mám snad mylnou představu, ale vnímám to jako urážku našich vojsk. Nevím, co si o tom myslíte vy, pane generále, ale přál jste si asistovat u výslechu, počtete nás tedy svým názorem na věc.“

Otto von Stülpnagel si ode mne vezme brož a otáčí ji mezi prsty. Poznám muže, který si cení šperků. Nejdříve hledí na mě, potom se otočí k Bestovi.

„Myslím, že tento malý zázrak vystavený v takovém množství na rue de la Paix... ano, opravdu mám za to, že je urážkou naší nynější politiky sloučení s francouzskou populací. Máme-li důkaz, že to paní Toussaintová vytvořila až po našem vítězství, můžeme to nepochybně prohlásit za urážku a *madame* za to patřičně zaplatí. Ale pokud byl tento skvost vyroben před válkou, řekl bych, že jde jen o nešťastnou náhodu. I když paní Toussaintová bude samozřejmě nucena stáhnout brož z prodeje a počkat na lepší časy. Co vy na to?“

„*Madame?*“ znovu se ujme slova *Obergruppenführer*.

„První takový ptáček byl vyroben v roce 1933. Navrhl jej Peter Lemarchand. Sdíleli jsme společnou lásku k ptákům a ke všem zvířatům. Původně to byl přívěsek k náramku vyrobený pro Yvonne Printempsovou na objednávku Pierra Fresnaye. Určitě víte, že *mademoiselle* Printempsové se přezdívalo Slavík. Vzešlo to od jednoho novináře, který uzavřel svůj článek slovy: *Slavík jaro nedělá. Zato naše slečna Jaro¹ dělá skvěle slavíka.*“

¹ Printemps je francouzsky „jaro“.

„Zatímco váš slavík v kleci mi připadá němý jako kapr a nositel urážlivé symboliky,“ pokračuje břitce Best.

„To je váš výklad, pane, a na vaši zodpovědnost,“ namítne, jistá si svým právem.

„Pane generále, pokračujte prosím, než se rozčílím a pošlu ji bez okolků do pracovního tábora.“

Best vyskočí, zapálí si cigaretu a opře se o nepoužívanou krbovou římsu. Má skvělé vzezření, to nelze popřít: vysoká elegantní postava, perfektní uniforma, dokonale vyleštěné boty, tvář jako načrtnutou od Cocteaua a ta krutost v pohledu, která zničí všechnu klíčící dobrotu. Tak odlišný od generála von Stülpnagela, který vypadá mimořádně otřesen tím, co se děje. Veliké světlé oči, které už v nic nevěří. Jako by si nemohl vybrat, na kterou stranu se přidat. Na tomto světě není místo pro váhající, jdi, nebo chcípni, dnes nesmíte pochybovat, to platí víc než kdy jindy. Hledí na mě s laskavostí. Generále, vy jste vyřízený!

„*Madame*, ten slavík tedy...?“

„Přívěsek jako každý jiný...“

„Nějaké podobné?“

„Už nevím, byla tam taky cikáda, Yvonne Printempsová debutovala v *Cikádě*, a potom Eiffelova věž, pochopitelně. Mlýn, možná pro Moulin Rouge, můj Bože, jak je to dávno. Ale toto všechno máme uloženo v rue de la Paix, stačí si to jen ověřit.“

„Dobře, to je samozřejmé,“ uzavře generál von Stülpnagel.

„Ještě dvě nebo tři otázky, *madame*,“ ozve se však policejní šéf a přitom se znovu usadí proti mně. „Co víte o Étienneu Bellangerovi a o Johnu F. Haseyovi?“

„Jsou to kolegové z Londýna a New Yorku. Co bych o nich víc mohla říci?“

„Zdá se, že tito pánové jsou v kontaktu s generálem de Gaullem v Londýně. Vy přece jistě víte, že generál de Gaulle je ubytován v Cartierových kancelářích v New